

Barevně značené kachny na Vltavě i jinde

Individual colour marked ducks on Vltava river and in other areas

Petr Musil^{1,2} a kol.

¹ Katedra ekologie FŽP ČZU, Kamýcká 1176, 165 21 Praha 6 – Suchbát, e-mail: p.musil@post.cz

² Katedra zoologie PřF UK, Viničná 7, 128 44 Praha 2

Odchyty a individuální značení kachen, zaměřené především na potápivé kachny (poláka velkého a poláka chocholačku), probíhají v České republice v různé míře již od roku 1998. Hlavními cíli tohoto projektu jsou: (1) sledování přesunů a přežívání mláďat v rodinkách kachen, (2) výzkum hnízdní fidelity a disperse a faktorů, které je ovlivňují, (3) monitoring individuálních pohnízdnicích přesunů a migrace na evropském kontinentu.

Metodika

Odchyt hnízdicích samic byl prováděn převážně pomocí tzv. Wellerových pastí (WELLER 1957) přímo na hnízdě nebo do nárazových sítí umístěných poblíž hnízda. Tyto metody odchytu byly používány v poslední fázi inkubace, tj. v době, kdy předpokládáme nejsilnější vazbu sedící samice k inkubované snůšce, a tedy nejnižší riziko nežádoucího opuštění snůšky.



Obr. 1. Samice rzozhlávky rudozobé (IT) na rybníku Láska, CHKO Třeboňsko, v červnu 2011.

Figure 1. Female of Red-crested Pochard (IT) on pond Láska, Třeboňsko Biosphere Reserve Láska in June 2011. (Jan Ševčík).

V současné době používáme na levé i pravé straně žlutého nosního sedla oboustranně shodný dvojpísmenný kód (např. IT nebo V+), tedy podobný způsob značení kachen, jaký je používán například v Portugalsku (RODRIGUES *et al.* 2006, <http://www.pt-ducks.com>) a ve Francii (<http://www.nette-rousse.info>).

Každý odchycený pták byl označen i kovovým kroužkem Kroužkovací stanice Národního muzea v Praze a od roku 2002 i kombinací 1–3 **barevných kroužků** na obou běhácích. Jednotlivý pták tak může být identifikován pomocí odečtení barevných kroužků nebo podle odečtení kódu na značce.

V roce 2011 proběhlo barevné značení kachen pomocí nosních značek a barevných kroužků na vybraných rybnících Třeboňska a Jindřichohradecka. Celkově bylo odchyceno 44 kachen 5 druhů (2 kachny divoké, 1 kopřivka obecná, 2 zrzohlávky rudozobé, 8 poláků velkých, 31 poláků chocholaček). Od roku 1998 bylo v uvedené oblasti označeno celkem 463 kachen 6 druhů. Dále bylo v roce 2011 zaznamenáno celkem dalších 30 jedinců kachen značených v minulých letech (2 kachny divoké, 2 kopřivky obecné, 2 zrzohlávky rudozobé, 12 poláků velkých a 12 poláků chocholaček). V roce 2011 bylo na Třeboňsku, Jindřichohradecku a Soběslavsku získáno v dubnu až září cca 150 jejich odečtů. V Bavorsku byly červenci až září 2011 zaznamenány 4 z těchto kachen (2 × polák chocholačka, 1 × zrzohlávka rudozobá, 1 × polák velký; celkem 6 odečtů). Dále byly značené kachny zaznamenány v jiných částech Německa (3 poláci chocholačky) a ve Švýcarsku (2 poláci chocholačky).

Dále jsme se v roce 2011 se věnovali polákům chocholačkám hnízdícím na lokalitě Úholičské tůně, tj. na Vltavě u Řeže severně od Prahy. Celkově zde bylo objeveno mezi 25. 6. a 22. 7. 12 hnízd, z čehož 4 byla nalezena již jako opuštěná. Z osmi nalezených aktivních hnízd byla dvě hnízda zřejmě predována a 6 vyvedeno, přičemž se vylíhlo 10, 9, 8, 14, 9 a 6 mlád'at. Z těchto 6 samic bylo 5 označeno nosními značkami (kódy: VI, V+, V-, AV, VV) a dále byla označena i jedna samice (kod: VO), jejíž hnízdo bylo později predováno. Takto označení ptáci mohou být identifikováni běžným dalekohledem ze břehu řeky. Cílem této akce bylo zjistit přesuny a přežívání rodinek těchto „říčních“ kachen a zjistit, kde pelichají a zimují a zda se v následujících letech vrátí na své letošní hnízdiště.

Dne 22.7. 2011 se nám podařilo konečně dohledat 4 samice s mlád'aty, a to poblíž přívozu Libčice nad Vltavou - Dol, kde byla zjištěna neznačená samice s 8 mlád'aty ve stáří cca 3 týdny (viz obr. 2) a dále samice V+ se 4 mlád'aty ve stáří 1 týden (viz foto na titulní stránce tohoto čísla sborníku *Aythya*), samice V- s 1 mládětem a samice VV se 4 mlád'aty.

Později se nám však nepodařilo značené kachny na Vltavě ani jinde v Čechách dohledat. Dne 26.09. 2011 byla samice AV byla zjištěna v Německu (Döllnitzsee, Landkreis Nordsachsen 51,26 N, 12,95 E) a dne 5.11. 2011 pak byla samice V+ (viz foto na titulní stránce) zaznamenána ve Švýcarsku (Biberstein, Argau, 47,41 N, 08,09 E).

Velkým překvapením pak bylo pozorování samic s kódy VV a VO ve dnech 20.11.-29.12. 2011 na různých místech na Vltavě v Praze (mezi Podbabou a Národním divadlem), které zaznamenali mimo jiných Pavel Bergmann, Michal Bílý, Miroslav Jelínek, Martina Nacházelová a Jaroslav Šimek. Tato pozorování dokládají zimování alespoň některých poláků chocholaček hnízdících na Vltavě poblíž jejich hnízdiště.

Hnízdění poláků chocholaček chocholaček na Vltavě v Praze a okolí je zřejmě poměrně novým fenoménem. V dosud publikovaném Atlase hnízdního rozšíření ptáků Prahy (Fuchs *et al.* 2002), resp. Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice (Šťastný *et al.* 2006) najdeme zmínky pouze o prokázaném hnízdění na rybnících na okraji Prahy.



Obr. 2. Samice poláka chocholačky (*Aythya fuligula*) s 8 mláděty ve stáří cca 3 týdny.

Figure 2. Tufted Duck *Aythya fuligula* female with 8 ducklings in age about 3 weeks (Petr Musil).

Obracím se tedy na všechny ornitology s žádostí o pomoc při získávání údajů o přesunech individuálně značených kachen i sledování hnízdění kachen v následujících sezónách. Bližší informace k této akci najdete od února 2012 na www.waterbirdmonitoring.cz.

Prosím o zaslání:

- jakýchkoliv údajů o pozorování značených kachen, které mohou být identifikovány podle kódu na nosním sedle nebo podle barvy kroužku. V roce 2011 byly všechny kachny kroužkované na Vltavě u Úholiček označeny oranžovým kroužkem na pravé noze a různě barevnými kroužky a ocelovým kroužkem na levé noze.
- údajů o prokázaném hnízdění, t.j. pozorovaných mládětech, nebo případně dokonce nálezu hnízd v minulých hnízdních sezónách v Praze a okolí.

Veškerá pozorování individuálně značených kachen budou následně ověřena a v případě jednoznačné identifikace zaslána Kroužkovací stanici Národního Muzea.

Literatura

- FUCHS R., ŠKOPEK J., FORMÁNEK J. & EXNEROVÁ A. 2002: Atlas hnízdního rozšíření ptáků Prahy 1985–1989 (aktualizace 2000–2002). ČSO v nakl. Consult Praha.
- RODRIGUES D. J. C., FIGUEIREDO M. E., FABIÃO A. & TENREIRO P. 2006: Waterfowl marking in Portugal: main results and future perspectives. *Waterbirds around the world*. In: BOERE G. C., GALBRAITH C. A. & STROUD D. A. (eds): *Waterbirds around the World*. The Stationery Office, Edinburgh, UK: 474–475.
- ŠŤASTNÝ K., BEJČEK V. & HUDEC K. 2006: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2001–2003. *Aventinum, Praha*.
- WELLER M. W. 1957: An automatic nest-trap for waterfowl. *J. Wildl. Manage.* 21: 456–458.



Obr. 3. Individuálně značené samice poláka chocholačky (*Aythya fuligula*) odchycené v červenci 2011.

Figure 3. Marked Tufted Duck *Aythya fuligula* females caught on Vltava River in July 2011 (Petr Musil).



Obr. 4. Hnízdní lokalita poláka chocholačky (*Aythya fuligula*) na Vltavě u Úholiček severně od Prahy.

Figure 4. Breeding site of Tufted Duck *Aythya fuligula* on Vltava River near Úholičky village, North of Prague .